

Vilhelmo Čepinskio muzika
kompaktinėje plokštėje.

Asta Motuzienė su jos vadovaujamu „Pasagėlės“ ansambliu.

Algimanto Žižūno nuotr.

Skambančios Užpalių stygos

ANATOLIJS LAPINSKAS

Lietuvos tautinės kultūros istoriją nuo 1999 metų turtina originalus meno reiškiny: Lietuvos kanklininkų vasaros stovykla „Skambantys kankleliai“, kasmet vykstanti prie puikios Šventosios upės, Užpaliuose, Utenos rajone. Į stovyklą atvyksta keliolika kanklininkų ansamblių, per šimtą kanklininkų (tiksliau, kanklininkų) iš visos Lietuvos.

Sakrališki kanklių akordai tuomet suskamba ne tik kultūros namų salėje ar lauke prie „Dausuvos“ muziejaus, bet ir didingose Užpalių bažnyčioje, kur didžiulio būrio nuosirdžiai giedamos giesmės iš tikro pakyla aukštai į dangų.

Šios kanklininkų šventės metu supranti, kad Lietuva – tai ne tik visų mūsų, bet ir kanklių instrumento bei jų puikios skambesio tėvynė. Sakoma, kad dar amžių gludumoje kiekvieno šviesesnio tautiečio namuose garbingiausioje vietoje kabodavo vytis, kardas ir kanklės – relikvijos, aiškiai parodantys lietuvių būdį.

Kokia „Skambančių kanklelių“ prasmė? Ji visai konkrečiai: dalintis patirtimi, repertuaru, panagrinėti tautinės muzikos problemas, pažinti Užpalių apylinkes – nuostabų aukštaičių kraštą, praktiškai kankliuoti, kartu paminėti Liepos šeštąją – Valstybės dieną.

Visą pirmąją liepos savaitę Užpalius šildo kanklių skambesys, didelio jaunimo būrio klebesys, tautinė atmosfera, viso miestelio patriotinis pakilimas. Tačiau prieš apžvelgiant ką tik pasibaigusią šventę „Skambančių kanklelių“, vertėtų mesti žvilgsnį ir į patius Užpalius, jų istorijos ir kultūros metmenis. Taigi kas tie Užpaliai?

Istorija

Tyrinėjant šių vietų pilkapius, nustatyta, kad Užpalių kraštas buvo apgyvendintas IV–VI amžiuje. Tuomet čia pradėjo formuotis lietuvių tauta, kurios pagrindą sudarė lietuvių gentis, gyvenusi ir rytus nuo Nemuno vidurio ir Šventosios iki Merkio. Taigi galime manyti, kad Užpalių krašto žmonės yra seniausios lietuvių kamieno palikuonys. Istorikas T. Narbutas teigia, kad 1233 metais Užpaliuose vyko kautynės tarp Livonijos ordino ir Lietuvos kunigaikščio Rimgaudo. Laimejo lietuviai.

Rašytiniuose šaltiniuose Užpaliai paminėti Mindaugo dokumente 1261 metais. Nuo XIV a. pabaigos iki 1442 m. Užpalius valdė žymus Lietuvos didikas Kristupas Astikas. Už-

palių pilies kalavijuočiai niekada neužėmė, tačiau ji buvo sunaikinta 1433 metais patių Lietuvos valdovų tarpusavio kovų metu.

Dabartinis Užpalių miestelis kūrėsi prie prekybinio kelio, jungusio Vilnių su Ryga. Ypač Užpaliai suklestėjo 1792 metais jiems suteikus Magdeburgo teises. Vienas svarbiausių verslų tuomet čia buvo lininkystė ir prekyba linų pluoštu. 1789 metais Užpalių miestelyje gyveno 560 žmonių, 1833 metais – 917 (Utenoje tuomet tik 586).

Po 1912 m. gaisro miestelyje pastatytas šv. Florijono paminklas. Pirmosios nepriklausomybės metais Užpaliai buvo valsties centras su 1,519 gyventojų (1923 m.). Veikė savivaldybė, buvo policijos nuovada, paštas, vaistinė, senelių prieglauda, garinė pieninė, žemės ūkio smulkios kredito bankelis. Veikė 4 klasių vidurinė ir lietuvių bei žydų pradinės mokyklos. Dirbo gydytojas, veterinarijos gydytojas, veikė galvijų kontrolės ratelis. Buvo malūnas su lentynėse bei elektros jėgaine, teikusia šviesą miestelio gyventojams, taip pat moderni I. Pakšto baldų bei namų įrangos dirbtuvė.

Užpaliai labai nukentėjo Antrojo pasaulinio karo metu. 1941 metais sovietai ištrėmė gydytoją Veleniškių, stomatologę Sinkienienę, policininko V. Černiausko, mokytoją J. Baltakio, Užpalių krašto tyrinėtoją A. Namikio ir kitų šeimas. Daugelis jų negrįžo. Užėmus kraštą vokiečiams, Užpaliuose gyveno apie 350 žydų, iš jų mažai liko gyvų. Miestelis buvo sudėtingas vokiečių armijai traukiantis. Gruvėsių baigti šalinti šeštame dešimtmetyje, 1959 m. čia gyveno 725 gyventojai.

Vėliau buvo pastatytas vaikų darželis, vidurinės mokyklos rūmai, seniūnijos pastatas, ambulatorija, kooperatyvo parduotuvė. Per metus būdavo pastatoma iki 20 gyvenamųjų namų. Dabar stovybos sulėtėjo. Nėlikus žemės ūkio bendrovių, žmonės ūkininkauja individualiai, populiaru tapo šiltnamių daržininkystė. Plinta juodųjų serbentų, braškių uogynai. Veikia keletas medienos apdirbimo įmonių. Šiuo metu miestelyje gyvena 940 gyventojų.

Kultūra

Tautinį atgimimą Užpaliuose labiausiai skatino knygnešų veikla. Daug šioje srityje pasidarbavo knygnešys Juozas Baranauskas. 1908 m. Užpaliuose suvaizdintas pirmas lietuviškas spektaklis – Keturakio komedi-

ja „Amerika pirtyje“. Filmas į Užpalius pirmą kartą buvo atvežtas apie 1916 metus.

Nepriklausomybės metais įvairios organizacijos rengdavo vaidinimus, buvo suvaizdinti „Prakeikti pinigai“, „Meksikos kankinys“, „Šv. Agnietė“, K. Binkio „Atžalynas“, „Senoviškos vestuvės“, P. Vaičiūno „Sudrumsta ramybė“, „Sąžinė“, „Kęstutis ir Birutė“ ir kt. Populiarius buvo naujųjų metų sutikimo karnavalai.

Apie 1934 metus Užpaliuose įvyko ir gražuolės rinkimai, ja tapo Valė Čeponytė. Po karo, apie 1954 metus, Užpaliuose vėl pradėti rodyti kino filmai, 1959 m. įsisteigė tautinių šokių grupė. Šiuo metu labiausiai Užpalius garsina kanklininkų ansamblis „Pasagėlė“, vadovaujamas Astos Motuzienės, ir nuo 1999 metų kasmet į Užpalių stovyklą „Skambantys kankleliai“ susirenkantys Lietuvos kanklininkai.

„Skambančių kanklelių“ tikslas – dalintis patirtimi, repertuaru, panagrinėti tautinės muzikos problemas, pažinti Užpalių apylinkes, nuostabų aukštaičių kraštą ir kankliuoti, kankliuoti...

Negalima būtų įsivaizduoti dabartinio Užpalių kultūrinio gyvenimo be kraštiečių susitikimų. 2002 metais jau vyko keturioliktasis susitikimas. Tai tarpusavio bendravimo ryšys su išvykusiais iš šio krašto žmonėmis, vykstantis šv. Trejybės, svarbiausių atleidimų išvakarėse. Be tarpusavio bendravimo, kraštiečiai prisideda prie Užpalių kultūros palaikymo. Su jų pagalba pastatytas paminklas lakūnui majorui J. Namikui, žuvusiems už Lietuvos laisvę, daugelio pinigėmis lėšomis parengta ir išleista knyga apie Užpalius, padedama renginių metu tiek moraliai, tiek materialiai.

„Skambantys kankleliai“

Kaip pasakoja Užpalių kanklių ansamblio „Pasagėlė“ vadovė ir „Skambančių kanklelių“ įkvėpėja bei organizatorė Asta Motuzienė, idėja Užpaliuose rengti Lietuvos tradicinių kanklių ansamblių vasaros stovyklas gimė 1999 metais. Įvairiuose šalies regionuose kankliuojantiems ansambliams buvo įdomu vienas kitą pažinti, pasidalinti repertuaru, menine patirtimi.

Stovyklos tikslas – liaudiško kankliavimo tradiciją išsaugojimas ir puoselėjimas, papročių, tradicijų, gimtojo krašto pažinimas. Renginio laikas pa-

sirinktas neatsitiktinai. Tai moksleivių vasaros atostogos, o Liepos 6-oji – Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo diena. Turiningai ir prasmingai praleidę keletą dienų kartu, jaunieji kanklininkai užpaliečiams ir miesto svečiams dovanuoja puikų teatralizuotą koncertą.

Pirmojoje stovykloje 1999 m. dalyvavo 10 kanklių ansamblių, per 100 kanklininkų iš Rokiškio, Anykščių, Dieveniškų, Panevėžio, Kauno ir Užpalių. Baigiamajame koncerte dalyvavo seniausios Lietuvos kanklininkų ansamblių – Skriaudžių „Kanklės“, vadovaujamas Onutės Petronaitienės.

2000 m. stovyklai pagarsinti jau nereikėjo. Prie jau dalyvavusių ansamblių prisijungė Kupiškio, Biržų, Gargždų, Klaipėdos muzikantai. Šios stovyklos metu jaunosios kanklininkės aplankė gretimai esančią Juozo Tumo-Vaižganto tėviškę, garsų kanklių meistrą Juozą Lašą, pabuvojo Anykščiuose. Gyva muzikos istorijos pamoka buvo susitikimas su „Čiurlionio“ ansamblio kanklių orkestro vadove ir mokytoja Ona Mikulskiene, kurią į Užpalius atlydėjo profesorius Algirdas Vyžintas ir etnografe Gražina Kadzytė. Mūsų kanklių karalienė jaunimui papasakojo apie jos kūrybinį kelią Lietuvoje ir Amerikoje. Valstybės dienos išvakarėse Užpalių bažnyčioje įvyko giesmių vakaras. Tokia susikaupimo ir rimties valanda priminė, kad kankliavimas ne vien pramogos, bet ir sielos atgaivos dalykas.

Gausi buvo 2001 m. stovykla, kurią papildė Panevėžio „Ažuolė“ ir Biržų „Saulės“ gimnazijų, Palangos muzikos mokyklų kanklininkai. Merginos greta kankliavimo susipažino su liaudies amatais, mokėsi juostų rišimo, audimo, dirbinių iš šiaudelių gamybos subtilių. Liaudies instrumentų meistras iš Vilniaus, Egidijus Virbašius, parodė jo gamintus skuducius, lumzdelius, daudytes, kankles,

pirmą kartą čia atvykusieji – Kauno „Atžalyno“ vidurinės mokyklos kanklių ansamblis, Klaipėdos „Saltinėlis“, Vėžaičių „Sermukšnėlė“, Mažeikių muzikos mokyklos ansamblis, Kuršėnų meno mokyklos Raudėnų filialo ansamblis. Dalyviai koncertavo Kupiškėje, vakarojo ant Seimniskų piliakalnio, klausėsi Utenos liaudies šokių festivalio „Po vasaros dangum“ svečių koncerto, surengė giesmių vakarą Užpalių bažnyčioje ir, kaip visada, koncertą, skirtą Lietuvos valstybės dienai. Stovyklos uždarymas įvyko Jovaru sodyboje – muziejuje.

Visiems „Skambantiems kankleliams“ nuosirdžiai talkina Užpalių seniūnas Vytautas Jurka, rajono vadovai. Stovykla sulaukia ir konkrečios įvairių rėmėjų paramos, šiemet tarp jų – „Utenos trikotažas“, „Rokiškio sūris“, „Žydroji lapė“, „Foto paslauga“, Lietuvos kariuomenės Vytauto apygardos 7 rinktinė, vietiniai verslininkai ir ūkininkai.

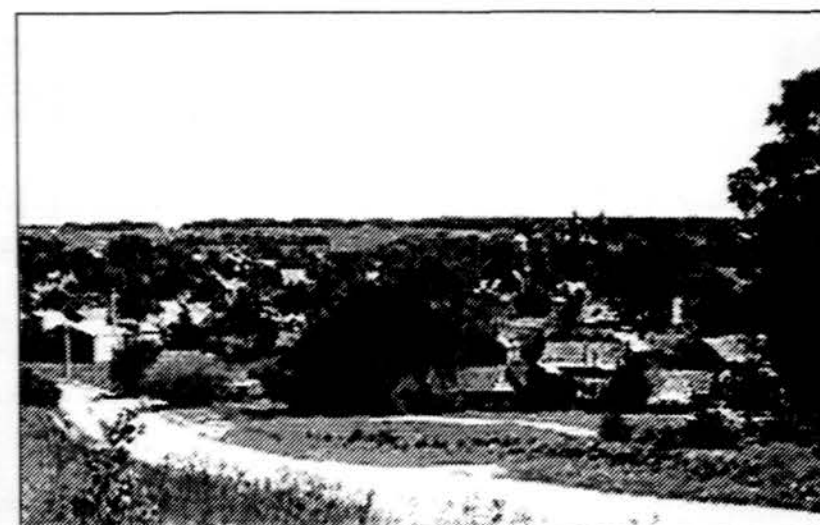
Kanklės – amžina tautos tradicija

Žymus Lietuvos ir išeivijos muzikas Alfonsas Mikulskis, turėjęs gausią lietuvių muzikos pristatymo užsienyje patirtį, kalbėjo: „Mes su savo liaudies dainomis, tautiniais šokiais, instrumentais, tautiniais rūbais pritenkėm svetimuosius ir parodėm, kokią aukštą kultūrą turėjo mūsų tauta prieš tūkstančius metų. Pranešdavo: „skamba, skamba kankliai“ ir publika aiktėdavo, žado nektavo. O vokiečių muzikai sako – mes turim pirštus grauzti, kad pametėm savo liaudies dainas, pasilikom prie Mendelssohno, Schuberto, Schumann, prie kitų... Ir mane tiesiog kankindavo muzikos kritikai, dirigantai – kaip jums atėjo į galvą mintis tokiu gražiu, žaviniu būdu savo liaudies meną iškelti į sceną?“

Profesorius Algirdas Vyžintas, parašęs ne vieną knygą liaudies instrumentų tema, teigia: „Kai regiu tokią „Skambančių kanklelių“ tradiciją, dariai ramesnis dėl ateities ir savasties, dėl etninės kultūros tęstinumo mūsų laiko ir Europos erdvės sąlygomis. Ir jauti, kad kanklės – ši subtili šeimos ir giminės relikvija – išlieka, iš senolių pereinama į jaunimo rankas. Laikas veikia dviejopai – jis verčia pasisiūti tiek į ateitį, tiek į praeitį.“

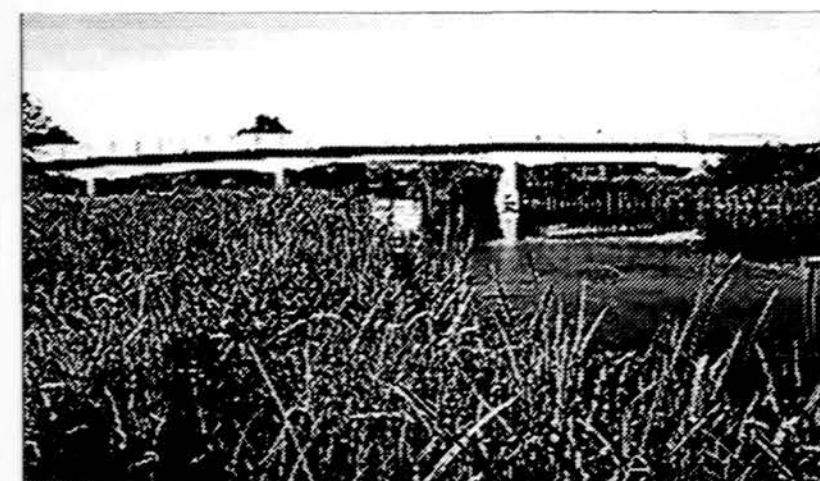
Pirmosios nepriklausomybės metais Henrikas Raštikis ir Adolfas Eigelis kūrė ir ugdė pasižymėjusį Utenos kanklininkų ansamblį, čia veikė Lietuvos kanklininkų draugijos Utenos skyrius. H. Raštikis gamino kankles (vienas dovanojęs broliui generolui Stasiui Raštikiui, kurias šis išsivežė į Vokietiją). Kankliavimą jaunatitvė, šauliai, kaimo šviesuoliai. Populiarius buvo mokytojo Felikso Sedelskio vadovaujamas, Utenos moksleivių kanklininkų ratelis. Užpaliuose buvo populiarus Aldonos Vangienės ir Liucijos Makušienės kanklių duetas. O ką jau bekalbėti apie nūdienę Astos Motuzienės veiklą. Sugrįžo tai, kas galėjo būti nesugrąžinama, o šandien įgijo ypatingą tautinę prasmę.

„Skambantys kankleliai“ – ne vienintelė Lietuvos kanklininkų stovykla. Populiarius yra ir žemaitių etnomuzikavimo bei liaudies amatų vasaros kursai Kelmėje, kasmetinės liaudies instrumentinės seminaras Palangoje. Visa tai įtikina, kad liaudies muzikos instrumentai – amžinas tautos akurkas, tikrai negesta, priešingai – vis labiau liepsnoja.

Užpalių miestelis.

A. Žižūno nuotr.

Užpalių tiltas.

A. Žižūno nuotr.

Iš J. Balio Raštų II dalies

Atkelta iš 1 psl.

Išmestas aitvaras buvo tikras

Eidama pro šalį, moteriškė pasakė: „Dieve, padėk!“ Deivės atsakė: „Dėkui!“ Ir dar moteriškė tarė: „Už tavo gražų pakalbinimą po anuo medžiu rasi ritinį audinio, pasiimk tą audinį sau. Ir jo niekuomet nesukirpsi, užteks tau ir tavo vaikams“. Moteriškė padėkojusi rado, kaip deivės sakė. Ir ji to audinio (paskum) niekad nepabaigė, nes vis buvo tiek ir tiek, ar ji kirpo, ar nekirpo. (Jurgis Tverkus, 80 m., Plingių k., Girkalnio v. Užr. S. Dziugas 1938.III.7 LTA 1542/387.)

Prie mūsų namų buvo upelis. Tai, kai aš augau, vasaros vakarais, sakydavo, būdavo giraitė, kai laumės skalbias duobė. Tik girdėsi: „Tiku-taku-tiku-taku!“ Naktį ir nutilis. Tai anos eidavo žmonės, katrie anas myli, verpti. Anos verpdavo tikrai ketvergų vakarais. Kitais vakarais, būdavo, velėja, skalbias, džiovinas. Ten vienas susiedas anas mylėjo – būdavo, giria, sakydamos, kad anas yra geros, moka puikiai viską dirbti. Anos anam ir suverpdavo, ir išskalbdavo. Bet geriau su anoms neprasidėti. (E. Dainienė, 65 m., Bausko k., Papilės v. Užr. S. Majauskas 1936.IX.20. LTA 987/2.)

Seniai jau žmonės šnekėdavo, kad Duokiškį vaidenasi. Sako, kad kažin kas ežere lyg rūbus velėja, tai vėl dar kas girdisi. Kartą mes ejomė keturiose, jau saulei leidžiantis. Buvo šventadienis. Tik girdim, kažin kas prie Bedugnio ežero rūbus velėja. Tik ten mums beklaustant, pasigirdo jau tie patys velėjimo garsai prie Šlamo pirties. Dar pastovėjus, pasigirdo jau prie mūsų kleties, sodželkoj. Mes kaip tik prie kleties ir stovėjom. Susitarėm eiti ir pasisiūti, kas toj sodželkoj velėja. Tik jau išgirdom už pusės varstos, ties Žilinsku velėjant. Dar kiek palūkėjus, pasigirdo jau Trakinės kaime ir pagaliau Katišijų, prie tur Vaineikių. Tai mes visi kečiai girdėjom ir nebuvom nė kiek girti ar išgėrę. Tas pasi-kartodavo ne tik tą dieną, bet ir kitomis dienomis per ištisas dvi savaites. Paskui nustojo, nutilo velėję. Kas ten buvo, niekas nežino. (J. Indriūnas, 85 m., Duokiškis. Užr. B. Zaleskis 1928.I.19. LTA 11/46.)

Ūkininkas, iš turgaus parvažiuodamas, ant kelio rado vytį, pamanė – kaip prie ūkės gal kam sunaudosiu ir pasiėmė. Parvežęs, kai arklus į kūtę įleido, tai ir tą vytį už edžiū užmetė, pamanė: „Gal reikės čia gardus taisant“. Rytą nueina, žiūri – avių pilni loviai, arkliai persidėję, išpūtę, net pūkščia. Sugrįžęs ant vaiko barasi už tiek daug avių pripilimą, o vaikas sakosi nieko nežinąs, nė vienos saujos nepylęs. Paskui klausinėjo šeimninkės, mergaitės, pusbernio ir piemens, bet visi sakėsi nežiną. Antrą naktį taip pat atsitiko. Tada jau ūkininkas pamanė: „Gal ta vytis taip daro?“ Iš už edžiū vytį paėmęs nunešė į kletį ir užmetė ant arudo. Rytą įeina į kletį, žiūri – pilni, kupini arudai avių. Suprato, kad ta vytis yra aitvaras. Nuėjo pas kleboną pasiklausti, ką reikia daryti. Klebonas pasakė, kad turi tą vytį nunešti į tą vietą, kur radęs, atžagaria ranka numesti ir neatsižiūrėdamas namo pareiti. Kada žmogus taip padarė, nuo to laiko avių vėl nebebuvo. (Šaulių v. Užr. Jovaras 1914. LMD I 999/10.)

Smuikininko V. Čepinskio naujausias kompaktinis plokštelės viršelis.

Smuikininkas — ir plokštelėje, ir žodyje

PETRAS PALYS

Lietuvoje yra išleidžiamas mėnesinis (nors dažniausiai būna skirtas dviem mėnesiams) itin puikus muzikos meno ir mokslo žurnalas *Muzikos barai*. Žurnalą leidžia Lietuvos Muzikų sąjunga. Su kiekvienu žurnalo numeriu jo prenumeratoriai gauna ir kompaktinę plokštelę (C.D.). Balandžio / gegužės mėnesiams skirtas žurnalas *Muzikos barai* numeris atkeliauja su plokštele, pavadinta „Duo Recital“. Ją, be fortepijono ar orkestro palydos, įgrojo smuikininkas Vilhelmas Čepinskis ir, jau septintas sezonas Kauno kameriniam orkestrui diriguojantis, dirigentas / smuikininkas Pavel Berman.

75 minučių trukmės plokštelėje įrašyta Antonio Vivaldi – Sonata in G major, Eugene Ysaie – Sonata, Sergei Prokofiev – Sonata in C major ir Miklos Rozsa – Sonata Op. 15

a. Visos keturios sonatos parašytos dviem smuikams.

Alina Ramanauskienė (*Muzikos barai* Nr. 4-5) rašo: „Atlikėjai turi kokybišką ir elegantišką kompaktinę plokštelę, kuri tarsi vizitinė kortelė gali reprezentuoti nepriekaištingą dueto techninį pasirėmimą, gyvybingumą, subtilią nuansuotą griežimo manierą“.

Straipsnio autorė su abiem smuikininkais dar ir pasikalbėjo. Ypač niujorkiečiai smuikininkai V. Čepinskis gerai pažįsta. Studijuodamas žymioje Julliard muzikos mokykloje, jis neretai atsilankydavo į renginius ir savo smuikavimu susirinkusius pradžiuojančius. Taip pat yra koncertavęs didžiojoje I. Stern Carnegie ir Weill Recital salėse. Jis A. Ramanauskienę prisipažino: „Mėluočiau, jei tvirtintum, kad griežimas smuiku nuo pat penkerių metų teikdavo vien malonumą. Buvo ir ašarų, ir džiaugsmo, ir apmaudžių nusivylimų“.

O buvę ir netikėtumų. Netikėtumai ir įvairios kuriozinės situacijos jį mėgdavę; dar „perestrojkos“ laikais buvęs atrinktas rusų festivalyje „Novyje imena“ koncertuoti JAV. Jam reikėjo pasirodyti New Yorke, ir ne bet kur, o pačioje Jungtinių Tautų būstinėje. Koncertas buvęs visais požiūriais išskirtinis, bet jis pamiršęs atsivežti koncertinę aprangą. Ją teko paskolinti iš gerokai vyresnių atlikėjų. Tąsyk pagrojęs neblogai, bet jo išvaizda buvusi apgailėtina: atrodęs, kaip kaliausė su per dukšliu švarku ir keiliais dydžiais didesniais batais. To dar buvo negana. Po koncerto, matyt, nuo per didelės įtampos, pamiršęs pasiimti smuiką. Koncertui vadovavęs garsus muzikologas Belza, jo smuiką radęs, tą patį vakarą, jam grąžino.

Vilhelmas prieš koncertą mėgėjęs repetuoti tamsioje. Taip jam berepetuojant, netyčia stryką įkišęs į vazeliną. Turėjęs maldauti iš orkestrantų, kad kas nors jam stryką paskolintų. Didelio malonumo neteikianti ir koncerto metu nutrūkusį stygą.

ru, ir džiaugsmo, ir apmaudžių nusivylimų“.

Jam patinka: „...kelias valandas ar dienas pabūti tik su saviu. Tuomet daug ką apmąstau. Nebūtinai visos mintys sukasi vien apie muziką. Esu aistringas skaitytojas (...) Knygos, gerai straipsniai man teikia didžiulį malonumą“. Jis nesąs geras savo dienotvarkės ar laiko planuotojas. Griežtai tesilaikąs tik vienos taisyklės – repetacijos ir visa tai, kas su jomis susiję, jam yra šventas dalykas.

Vilhelmas ne tik smuikuoja, bet retkarčiais jau galima jį matyti ir ant dirigento pulsto. Tačiau, jis sako, jog V. Čepinskis kaip dirigentas, su smuikininku V. Čepinskiu konkuruoja dar negalėtų. Dirigento pralaimėjimas būtų neišvengiamas.

Per d. Giedrės Kumpikaitės vadovaujamą radiją teko nugirsti, jog V. Čepinskis ateinančio rudens laike žada atvykti į New Yorką. Lauksime!

meo ir Džuljeta, Džimis Porteris ir Klifas D. Osborn „Atsigręžk rūstybėje“, Lancelotas J. Švarc „Drakonas“, Džimas O'Konor T. Williams „Stiklinis žvėrynas“, Leandras ir Skapenas Ž. B. Moljero „Skapeno klastos“, Grafas R. Rastausko „Lenktynių aivarai“, Jasonas Ž. Anujo „Medėja“, Sorinas A. Čechovo „Žuvėdra“, režisierė D. Tamulevičiūtė (1979), Snegiriovas V. Rozovo „Brolis Alioša“. Taip pat vaidino kine ir televizijos spektakliuose.

Pasak teatrologės Irenos Aleksaitės, Rolandas Butkevičius visada išsiskyrė „siautulingu savo menu, savu temperamentu, sava greita, lengva eigastimi, savo visuomet besišypsantiomis akimis, savo maniera labai garsiai kalbėti, kvatotis pilna burna, savo ūmia reakcija, kuri neklystamai išduoda profesiją“.

Paskutiniame aktorius spektaklyje „Brolis Alioša“, pasak I. Aleksaitės, kaip reta, nuostabiai sutapo – aktorius ir režisierės Dalios Tamulevičiūtės požiūris į štabskapitoną Snegiriovą. „Būtent Rolando Butkevičiaus Snegiriovas tapo D. Tamulevičiūtės spektaklyje sąžinės simboliu, jautriu jos balsu, herojumi, sugebančiu kraupiausiomis akimirkomis atskleisti savo širdį Geriui. Jis buvo pasirošęs padėti, suprasti, užjausti kitus. Gyvenimas jo nepajėgė sužlugdyti“, — rašo I. Aleksaitė. (Elta)

D. Augienės viešnagė tėvynėje

VIRGINIJA PAPLAUSKIENĖ

Vėlyvą pavasarį Lietuvoje viešėjo išeivių vaikų rašytoja Danutė Lipčiūtė-Augienė. Tai jau dešimtoji rašytojos kelionė. 1976 m. ji pirmą kartą, atvyko į tėvynę po pasitraukimo iš jos 1944 m. Kiekviena viešnių kelionė nuspalyvinta šviesiomis, prasmingomis reikšmėmis. Šį kartą ji atskubėjo sutikti ką tik iš spaustuvės išėjusią ir dar dažais kvėpiančią, savo knygelę vaikams *Močiutės dovanėlė*. Knygelę pakartotinai išleido leidykla „Naujasias lankas“, Kaune. Pirmą kartą knygelė išleista Čikagoje 1976 m. Antroje knygelės leidime, autorės pagėdavimu, išspausdinta dedikacija: „Skiriu Lietuvos vaikams“. Taip rašytoja įprasmino savo gražųjį gyvenimo jubiliejų – 90-ąjį gimtadienį. Pagrindinis kelionės tikslas buvo padėti knygelę į gyvenimo kelionę, išdalinti brangią dovaną darželiams, mokykloms, bibliotekoms, visiems, kas neabejingas lietuviškam žodžiui.

Atvykusi į Lietuvą, D. Lipčiūtė-Augienė, negailėdama jėgų ir savo trapios sveikatos, keliavo po Lietuvos darželius, mokyklas, susitikinėdama su jaunimu, bendraudama su mokytojais, visuomenės ir kultūros veikėjais, inteligentais, ir paprastais kaimo žmonėmis. Kiekvienas susitikimas buvo jaudinantis ir nepakartojamas. Įspūdingi susitikimai vyko Pikčiūnų (Raseinių r.) mokykloje, „Maironio“ (buvusioje „Aušros“ mergaičių gimnazijoje), kurią baigė pati rašytoja, o nepriklausomos Lietuvos laikais ir mokytojavo šioje gimnazijoje. Šis susitikimas viešniai buvo ypač brangus ir jaudinantis ne tik dėl to, kad vyko toje pačioje klaseje, kur Danutė mokėsi, vėliau mokytojavo ir turėjo auklėjamąją klasę, o ir dėl to, kad rašytojos ryšys su šia mokykla tęsiasi daugiau nei dvidešimt metų. Čia įkurta „Maironio“ draugija, kuri vienija visus Lietuvos „maironietis“, kas be galo brangu jai, kaip Maironio dukterčiai. Kiekvieno savo atvykimo į Lietuvą metu Danutė aplanko gimnaziją, susitinka su gimnazistais, dalinasi su jais savo neišsėmama širdies šiluma. Rašytoja laukia viešniai ir kitose Kauno ir Vilniaus mokyklose – vyksta į jas, bendrauja su mokytojais ir mokiniams. Kiekvienas susitikimas savitas ir įdomus. Nuo pirmųjų atvykimų į Lietuvą, tradicija tapo jaudinantis vakarai su Kauno visuomene ir svečiais iš Vilniaus, Maironio lietuvių literatūros muziejuje.

Šie namai ypač brangūs viešniai. Į juos sugrįžta kaip į šventovę, nes čia daugiau nei 10 metų gyvena dėdės Maironio globoje. Nuoširdi draugystė užsimezgė su šiuo muziejumi, kurio oficialiame atidaryme dalyvavo (1936 m.) ir jo filialu – Vaikų literatūros muziejumi. Vaikų muziejaus teatras „Čepiukai“ mėgsta nuotaikingą spalvingą rašytojos poeziją ir rengia literatūrinės muzikines kompozicijas pagal ją, stato jos išeivijoje parašytus vaidinimus. Štai ir šį kartą salė švytėjo šypsenomis vaikiškuose veidliuose. Jaunieji aktoriai skardžiais ir nuoširdžiais balsais deklamavo rašytojos žodžius. Besiklausant D. Lipčiūtės-Augienės parašytą jaudinančių eilėraščių „Mamutei“, „Močiutei“, „Lietuvai“, „Jaunimui“, ne vienam nuriedėjo džiaugsmo ašara. Mažieji aktoriai, atsi-

dekodami rašytojai už jos meilę ir globą, už jos nuoširdžią kūrybą, padovanojo jai priskyne visą pintinę melynų alvų žibutį.

Kompozitorė dainininkė Regina Dailidienė jau ne pirmi metai kuria muziką rašytojos eilėraščiui. Ji renginio metu grojo gitara ir atliko tas gražias dainas.

Salėje liejosi sveikinimo žodžiai jubiliatei, kuriuos tarė Maironio muziejaus direktorė Aldona Ruseckaitė, Vaikų muziejaus teatro „Čepiukai“ vadovė Danutė Žilionienė. Jaudinančius sveikinimo ir begalinio dėkingumo žodžius savo brangiai tetai tarė Danutės sesers Elenos ir brolio Algirdo vaikai.

Danutė Lipčiūtė-Augienė, sugraudinta puikiai parengto ir gerąjį dėdę Maironį, be kurio, kaip ji sakė, „mes nebūtumėme pasiekę mokslo ir nebūtumėme tuo, kas esame“. Metai, praleisti Maironio globoje, suformavo jos asmenybę. Tuomet buvo padėti kartiniai akmenys jos gyvenimui – meilė tėvynėi Lietuvai, lietuviškam žodžiui, tiešai, dorai. Remdamasi į šį tvirtą pagrindą, ji statė savo ir savo vaikų gyvenimo namus. Visų jos minčių, samprotavimų išeities taškas buvo gilus tikėjimas, taip pat įskiepytas dėdės Maironio. Ji sakė: „Tikėjimas nemirtingumu įkvepia žmogų nemirtingiems darbams ir, jeigu žmogus sukuria ką nors dieviška – tai ilgedamas Dievo ir įveikęs savo metafizinį nuovargį, peržengęs patį save. Toks buvo Maironis“.

Danutė visą gyvenimą keliavo dėdės Maironio nubrėžtomis gairėmis, lygiavosi į jį. Har-

Danutė Lipčiūtė-Augienė

nijos siekė per vidinį asmenybės tobulėjimą. Tiesos, gėrio, grožio įžvalga, viltis ir susitikimas – visa tai jaudina ją ir skatina beatodairiškai dirbti. Ji sakė: „Gyvenimas harmoningas tada, kai žmogaus valia nukreipta į tikslus, kurie kartu yra ir objektyvaus pasaulio, t.y. gamtos ir visuomenės tikslai“.

Renginio metu skambėjo ne tik nuotaikinga ir spalvinga poezija, ne tik Danutės žodžiais sukurta daina. Susimąstymo teikė viešnios išsakytos mintys. Šventinę nuotaiką ir ramybę kurė mišlinga muzika, išgauta klasikinės gitaros ir violončelės stygų pagalba. Skambino du talentingi menininkai Saulius – tėvas ir Saulius – sūnus Lipčiai. Renginio pabaigoje nuvilnijo iš širdies į širdį – „Ilgiausių metų“.

Kai jau buvo parengtas šis straipsnis, atskriejo nerimątinga žinia iš už Atlanto – grįžusi į Putną, susirgo Danutė Lipčiūtė-Augienė. Per *Draugą* norėčiau palinkėti Danutei stiprybės, greito pasveikimo, puikių nuotaikų. Siunčiam Jums iš Lietuvos visų Jus mylinčių vaikų, visų artimų, giminių, draugų nuoširdžias saulelas šypsenas, kurios tegul būna veiksmingiausias vaistai. Jūsų pasveikimo procese.

Kiškis striksi, kiškis šoka,
Kaukia vilkas, kad nemoka.
Kepa pyragus laputė,
Kviečia žvėrelius kavutėn.

Iš knygelės *Močiutės dovanėlė*

POKALBIS SU PIANISTE

Atkelta iš 3 psl.

— Turiu pasakyti, kad pavinimas buvo pakeistas. Dabar geležinkeliai priklauso Deutsche Bundesbahn.

— Sakyk, ar nepabosta tokie nuolatiniai važinėjimai? — Taip ir ne. Pavyzdžiui, man malonu dirbti su talentingais studentais iš viso pasaulio. Aš dirbu ne vien Hamburge, bet ir Paryžiuje, Londone. Glaudžiai bendradarbiauju su Laura Sarti. Ji yra žymiausia Londono muzikos profesorė. Ji yra 80 metų amžiaus. Tačiau ji jaučiasi tarytum būtų jauna mergaitė. Ji niekada nepavargsta. Mes dažnai dirbame kartu, rengdamos meistreriškumo kursus Londone, Paryžiuje, Pietų Prancūzijos miestuose. Turiu pastebėti, kad kursų lanko ir mūsų tautiečiai, atvykę iš Lietuvos.

— Na, o kas naujo Berlyno mieste?

— Lietuvos ambasada praturtėjo atašė meno reikalams. Dabar daug lengviau. Turime įvairių sumanymų. Dabar rengiamės Gedimino Tiškevičiaus – Varnos koncertui.

— Kas gi tas Tiškevičius?

— Jis yra dramatinis tenoras. Aš buvau nusteibinta jo puikiu dainavimu. Mes su Laura Sarti sudarėme sąlygas jo dalyvavimui Berlyne rengtuose kursuose. Taipgi dalyvavo 20 metų amžiaus Milda Smalakytė, kolatorinis sopranas. Ji labai gerai dainuoja ir yra tikra gražuolė. Beje, Gediminas išlaikė egzaminus ir buvo priimtas į muzikos mokyklą, kurioje profesoriauja Laura Sarti. Būtinai paminėti, kad Gediminas Tiškevičius – Varna yra sol. Stasio Baro premijos laureatas.

— Sakei, kad Milda Smalakytė yra gražuolė. Įdomu, ar veido grožis turi įtakos dainavimo karjerai?

— Be abejo, kad taip. Sakykime, kad visi žmonės gražūs. Tačiau ypatingai gražus dažniausiai susilaukia didesnio pasisekimo. Žinoma, kai kuriais atvejais ypatingesnis grožis gali turėti ir neigiamos įtakos. Didelio grožio moterys kartais persistingai ir pernelyg perversina save.

— Tiesa, ar šiemet neteko lankytis Lietuvoje?

— Teko lankytis Lietuvoje š.m. sausio ir balandžio mėnesiais. O netrukus išvyksime (visa mano šeima) į Austriją, kurioje Lietuvoje koncertuoti. Aš akompanuosiu Gediminui Tiškevičiui – Varnai. Koncertuosime Vilniuje ir kitur. Taipgi numatome svečiuotis Lietuvoje ir šv. Kaledų metu.

— Tai atrodo, kad tikrai dažnai tenka lankytis Lietuvoje.

— Aš daug keliauju. Kiekvieną savaitę lankausi Hamburge. Į Paryžių ir Londoną vykstu ketletą kartų per metus. O Lietuvoje lankomės 3-5 kartus per metus.

— Kelionės, kelionės, kelionės...

— Taip jau susiklostė mano darbai ir reikalai. Aš dar norėčiau prisiminti gerai pavykusią Čikagiečio foto menininko Algimanto Kezio „Angelų“ nuotraukų parodą. Dabar Kezio „Angelai“ puikuojasi Osna-bruek mieste, surengtame Lietuvių muzikos festivalyje. Dar reikėtų pasakyti, kad Čikagoje susipažinau su kitu lietuvių foto menininku. Tai yra Eugenijus Krukovskis. Jo darbų paroda numatoma šių metų rudenį Berlyne.

— Dėkoju už pasikalbėjimą. Teikis priimti mūsų geriausius linkeėjimus.

Petras Petrutis

Teatro režisierė Dalia Tamulevičiūtė dramos akt. R. Butkevičiaus atminimo vakare. Tomo Černišovo (Elta) nuotr.